

नानाजी देशमुख कृषी संजीवनी प्रकल्पाच्या प्रत्यक्ष कामास सहा महिन्यात सुरुवात करा - मुख्यमंत्र्याचे निर्देश

मुंबई, दि. ११ राज्याच्या कृषी क्षेत्रासमोर अनेक आव्हाने असून उत्पादकता वाढविण्यासाठी व शेतकरी आत्महत्या रोखण्यासाठी राज्य शासनाने या प्रश्नाच्या मुळाशी जाऊन अभ्यास करण्यात येत आहे. त्याचाच एक भाग म्हणून जागतिक बँकेच्या अर्थसहाय्याने नानाजी देशमुख कृषी संजीवनी प्रकल्प राज्यातील १५ अवर्षणग्रस्त जिल्हे व खारपणपट्टा भागात सुरु करण्यात येणार आहे. हा प्रकल्प येत्या सहा महिन्यात प्रत्यक्षात सुरु झाला पाहिजे, असे निर्देश मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी आज येथे दिले.

सह्याद्री अतिथीगृह येथे नानाजी देशमुख कृषी सिंचन प्रकल्पाचे सादरीकरण या प्रकल्पात समाविष्ट असलेल्या जिल्ह्यातील आमदारांनासाठी करण्यात आले. त्यावेळी मुख्यमंत्री बोलत होते.

कृषी मंत्री पांडुरंग फुंडकर, राज्य मंत्री सदाभाऊ खोत, सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे राज्यमंत्री प्रवीण पोटे पाटील, सामान्य प्रशासन विभागाचे राज्यमंत्री मदन येरावार, सहकार राज्यमंत्री गुलाबराव पाटील, महसूल राज्यमंत्री संजय राठोड, प्रकल्पात समाविष्ट करण्यात आलेल्या १५ जिल्ह्यांतील आमदार, मुख्यमंत्र्याचे अतिरिक्त मुख्य सचिव प्रवीण परदेशी, कृषी विभागाचे प्रधान सचिव विजयकुमार यावेळी उपस्थित होते.

मुख्यमंत्री श्री. फडणवीस यावेळी म्हणाले कि, गेल्या १५ वर्षांपासून राज्याच्या शेती क्षेत्रासमोर अनेक आव्हाने आहेत. लहरी हवामानामुळे शेती क्षेत्रावर होणारे बदल तसेच विविध समस्यांमुळे कृषी उत्पादकता कमी झाली आहे. या सर्व समस्यांवर उपाय म्हणून नानाजी देशमुख कृषी संजीवनी प्रकल्प राबविण्याचा निर्णय घेतला आहे. हा एकात्मिक स्वरूपाचा प्रकल्प असून त्या माध्यमातून शेती समस्येच्या मुळाशी जाण्याचा प्रयत्न केला जाणार आहे.

राज्यातील ५००० गावे प्रकल्पात समाविष्ट करण्यात आली असून येत्या तीन वर्षात या गावांमध्ये दृष्यस्वरूपातील बदल दिसणार आहेत. जागतिक बँकेने देखील हा प्रकल्प फास्ट ट्रॅकवर घेतला असून येत्या सहा महिन्यात हा प्रकल्प प्रत्यक्षात सुरु करावा असे निर्देश मुख्यमंत्र्यांनी यावेळी दिले. सध्या सुरु असलेल्या कृषी योजना ह्या प्रकल्पात एकत्रित करा. राज्याच्या शेती क्षेत्राच्या दृष्टीने हा महत्वाकांक्षी प्रकल्प असल्याचे मुख्यमंत्र्यांनी यावेळी सांगितले.

यावेळी माजी कृषी मंत्री आमदार एकनाथ खडसे, आमदार डॉ. अनिल बोंडे, सुभाष साबणे, आमदार आष्टीकर, प्रशांत बंब, जयप्रकाश मुंदडा, उन्मेष पाटील, हरिष पिंपळे, संजय सावकारे यांनी मनोगत व्यक्त करून प्रकल्प अंमलबजावणी करण्याबाबत सूचना केल्या. प्रकल्प संचालक विकास रस्तोगी यांनी सादरीकरण केले.

हवामानातील बदलामुळे शेतीवर होणारे संभाव्य दूरगामी परिणाम

- वाढत्या तापमानामुळे पीक उत्पादकतेवर विशेषतः कोरडवाहू पिकावर विपरीत परिणाम होऊ शकतो
- अनियमित पावसामुळे कोरडवाहू पीकासाठी पाणी उपलब्धतेवर प्रतिकूल परिणाम त्याच बरोबर कमी कालावधीमध्ये जास्त पडणाऱ्या पावसामुळे जमिनीची मोठ्या प्रमाणावर धूप होते.
- वाढत्या तापमानामुळे जमिनीतील कर्बामध्ये घट होऊन उत्पादकतेत घट होते.
- वाढत्या तापमानामुळे जमिनीतील ओलाव्यात घट होते.

नानाजी देशमुख कृषी संजीवनी प्रकल्पाची उद्दिष्टे

- हवामान बदलास अनुसरून कृषी पद्धती विकसीत करणे
  - अल्प व अत्यल्प शेतकऱ्यांच्या कृषी उत्पादकतेत वृद्धी करणे
  - शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढविण्यासाठी कृषी मूल्य साखळीमध्ये त्याचा सहभाग वाढविणे
- राज्यातील अवर्षणग्रस्त व खारपाण पट्टा जमिनी असलेल्या जळगाव, औरंगाबाद, बीड, जालना, उस्मानाबाद, परभणी, हिंगोली, बुलढाणा, अकोला, अमरावती, वर्धा, वाशीम, यवतमाळ, नांदेड आणि लातूर या १५ जिल्ह्यात हा प्रकल्प राबविणार

प्रकल्पाचे घटक

हवामानाकूल कृषी पद्धतीस प्रोत्साहन देणे

- सहभागीय पद्धतीने गाव समुहाचा (लघु पाणलोट) नियोजन आराखडा विकसीत करणे
- हवामानाकूल आधुनिक शेती तंत्रज्ञानाची प्रात्यक्षिके
- जमिनीत कर्ब ग्रहणाचे प्रमाण वाढविणे
- क्षारपड व चोपण जमिनीचे व्यवस्थापन
- संरक्षित शेती

पाण्याचा कार्यक्षम व शाश्वत पद्धतीने वापर

मुलस्थानी जलसंधारण
ओघळीवरचे उपचार
पाणी साठवण संरचनांची निर्मिती
जुन्या जलसाठ्यांचे पुनरुज्जीवन
भूजल पुनर्भरण
सुक्ष्म सिंचन

काढणी पश्चात व्यवस्थापन व कृषीमूल्य साखळीचे बळकटीकरण करणे

- शेतकरी उत्पादक कंपन्यांची निर्मिती
- भाडे तत्वावर कृषि अवजारे केंद्र सुविधा निर्मिती
शेतकरी उत्पादक कंपन्यांना शेतीमालेचा संकलन, हाताळणी, मुल्यवृद्धी विक्री आदी बाबत सहाय्य करणे
बियाणे वितरण प्रणालीची कार्यक्षमता वृद्धीगत करणे
सीड हबसाठी पायाभूत सुविधांची निर्मिती
महाराष्ट्र राज्य कृती आराखडा
स्थानिक परिस्थितीनुसार व पिकनिहाय कृषि हवामान सल्ला
पीक पद्धतीत बदल करण्याबाबत शेतकऱ्यांना प्रोत्साहन देणे
पिकांचे हवामानकुल वाण
जमिनीतील ओलाव्याचे जतन करणे

प्रकल्पाची वैशिष्ट्ये

CRIDA व TERI यांनी विकसीत केलेल्या शास्त्रीय निर्देशांकाचा वापर करून प्रकल्पांतर्गत समुह पद्धतीने गावांची निवड
महसूल मंडळ निहाय उभारणी करण्यात येणाऱ्या स्वयंचलित हवामान केंद्राकडून प्राप्त होणाऱ्या माहितीस अनुसरून शेतकऱ्यांना कृषी हवामान सल्ला
शिवारातील पाण्याच्या ताळेबंदानुसार पीक नियोजन
जागतिक बँकेचा वाटा २८०० कोटी तर राज्यशासनाचा १२०० कोटी रुपये असा एकुण ४००० कोटी रुपयांचा प्रकल्प
खारपाण पट्ट्यातील अकोला, अमरावती, बुलढाणा जिल्हे व मुक्ताईनगर तालुक्यांचा समावेश सुमारे ९३२ गावे.

००००

अजय जाधव ११.१.१७